

Характеристика мовлення дітей шкільного віку з затримкою психічного розвитку

Рівень розвитку словника

- Для активного словника категорії дітей з ЗПР характерне деяке відставання від вікової норми, що виявляється в недостатній різноманітності слів, що актуалізуються в самотійному висловлюванні, в труднощах засвоєння і використання узагальнюючих понять (у диференціації і конкретизації змісту цих понять), у поповненні словника словами, що виражають складні якості та взаємозв'язки.
- У мовленні дітей із ЗПР в основному використовуються іменники та дієслова, причому словник неточний. З прикметників найчастіше вживаються якісні, ті, що позначають безпосередньо сприйняті ознаки. Діти не знають багатьох слів із абстрактним значенням, замінюють слова описом ситуації або дії, з якими пов'язане слово, зазнають труднощів у підборі слів-антонімів та особливо слів-синонімів.

Характеристика порушення звуковимовної сторони мовлення

- низький рівень навичок сформованості фонематичних процесів
- труднощі в оволодінні звуковим аналізом та синтезом
- труднощі диференціації звуків на слух, причому не лише звуків, порушених у вимові (свистячих, шиплячих, сонорних), але й правильно вимовлених (твердих і м'яких, дзвінких і глухих); спостерігаються порушення

Рівень стану сформованості граматичних категорій

- труднощі в граматичному і синтаксичному оформленні речень, що може спостерігатися не лише в продуктивному, але й в репродуктивному мовленні.
- помилки у вживанні прийменників (заміни, інколи пропуски), а також помилки в прийменниково-відмінковому управлінні, в узгодженні іменників із прикметниками.
- значне недорозвинення словозміни та словотворення. Діти не використовують всю сукупність граматичних значень, що дозволяють відрізнити одну граматичну форму (числа, роду, відмінка) від іншої, тому парадигма форм словозміни в них дуже обмежена, недостатньо стійка, характеризується великою кількістю змішуваних флексій.
- оволодіння формами словозміни у них відбувається в триваліші терміни, затримується аж до шкільного віку.
- труднощі дітей у творенні нових слів за допомогою суфіксів, префіксів.

Зв'язне мовлення

- У дітей із ЗПР виявляється своєрідність зв'язного мовлення. Для них є складним переказ творів (особливо розповідного характеру), складання розповіді за серією малюнків і складання творчої розповіді, розповіді-опису.
- Для мовлення дітей із ЗПР характерна неусвідомленість і мимовільність побудови фрази як висловлювання в цілому, діти не дають розгорнутої відповіді на запитання дорослого, часто у відповідях основна думка супроводжується сторонніми думками.

Характеристика читання та письма

- пропуски голосних й приголосних у середині та в кінці слів, складів, цілих слів, присутні змішування: «буква-звук», «склад-слово», «склад-буква», «склад-слово-речення»,
- темп читання у дітей із ЗПР дуже повільний, відстає від норми на 15-20 слів на хвилину.
- характерні помилки: заміни, пропуски і перестановки букв, складів, ковтання закінчень, змішування граматичних форм
- читання монотонне, інтонаційно недиференційоване.
- при перевірці графічних навичок простежується своєрідна каліграфія: недотримання рядка, елементи букв непробійні: розтягнуті або зменшені.

Фонетичні порушення мовлення

- діти з ізольованим дефектом, що виявляється неправильною вимовою лише однієї групи звуків.
- розлади пов'язані з порушенням будови артикуляційного апарату, недорозвиненням мовленнєвої моторики.

Фонетичні порушення мовлення

Завдання:

- -розвиток мовленнєвого дихання, моторики, артикуляційного апарата та звукоутворення;
- -розвиток інтонаційної виразності мовлення (темпу, тембру, силу голосу, інтонації і наголосу);
- -вдосконалення правильної вимови звуків основних груп та розрізнення твердих, м'яких приголосних.

Фонетико-фонематичні порушення мовлення

- **дефекти звуковимови охоплюють 2-3 фонетичні групи**
- **виявляються переважно в замінах фонетично близьких звуків**
- **спостерігаються порушення слухової диференціації звуків, фонематичного аналізу.**

Фонетико-фонематичні порушення мовлення

Завдання:

- -розвиток загальнономовленнєвих (дихання, артикуляції, голосу) умінь і навичок;
- -формування первинних вимовних умінь та навичок голосних і приголосних звуків (постановка, автоматизація, диференціація);
- -слухова й вимовна диференціація дзвінких і глухих приголосних звуків; розрізнення на слух твердих і м'яких звуків та формування їх правильного артикуляційного укладу при вимові;
- -розвиток звукового аналізу: упізнання та розрізнення заданого звуку й визначення його місця в слові та включення слів із відпрацьованим звуком у мовлення.

Діти з системним недорозвиненням усіх сторін мовлення (ЗНМ)

- **порушення в розвитку лексико-граматичної сторони мовлення:**
- **обмеженість, недиференційованість словникового запасу,**
- **порушене розуміння та сприйняття мовлення**
- **примітивна синтаксична структура речень**
- **аграматизми**
- **низький рівень розвитку зв'язного мовлення**

Загальний недорозвиток мовлення

Завдання:

- -розвиток лексико-граматичного та фонетико-фонематичного боку мовлення, що здійснюється одночасно за напрямками роботи з: корекції і розвитку загальномовленнєвих умінь і навичок, базових психологічних функцій і міжфункціональної взаємодії,
- збагачення активного та пасивного словника,
- граматичної будови та зв'язного мовлення,
- фонетико-фонематичних процесів.

Логопедична корекційна робота з корекції порушень мовлення з дітьми із ЗПР

- розвиток розумових операцій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення;
- розвиток зорового сприймання, аналізу, зорової пам'яті;
- формування просторових уявлень;
- розвиток слухового сприймання, уваги, пам'яті;
- корекція порушень моторного розвитку, особливо порушень
- ручної і артикуляційної моторики;
- корекція порушень звуковимови, викривлень звукоскладової структури слова;
- розвиток лексики (збагачення словника, уточнення значення слова, формування лексичної системності, структури, значення слова, закріплення зв'язків між словами);
- формування морфологічної і синтаксичної системи мовлення;
- розвиток фонематичного аналізу, синтезу;
- формування аналізу структури речень;
- розвиток комунікативної, пізнавальної і регулюючої функції мовлення

Передумови становлення писемного мовлення у дітей:

- -можливість засвоєння діяльності письма і читання обумовлена рівнем сформованості усного мовлення, довільного володіння ним, насамперед,
- -сформованістю операцій аналізу та синтезу усного мовлення;
- -збереженість просторового сприймання і уявлень (просторових зорово-просторових та сомато-просторових), відчуття свого тіла в просторі;
- -сформованість рухової сфери, різних видів праксису (постави, динамічного, просторового, конструктивного);
- -сформованість оптико-моторної і слухо-моторної координації;
- -формування у дітей (хоча б на мінімально достатньому рівні) абстрактного мислення, «символічних» способів діяльності, які можливі при поступовому переході від предметно-практичних способів дії до абстрактних;
- -сформованість загальної поведінки, емоційно-вольової сфери як необхідних для оволодіння особистісними якостями, пізнавальними та навчальними мотивами діяльності.